

บทที่ 1

บทนำ

ได้มีการนำพันธุ์ (*Apis mellifera* Linn.) เข้ามาศึกษาและบันทึกผลการวิจัยเกี่ยวกับการเลี้ยงผึ้งพันธุ์ นับว่าเป็นข้อมูลทางวิชาการครั้งแรกของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อ พ.ศ. 2496 (หลวงชำนาญกิจ, 2496) แต่เนื่องจากขาดการศึกษาวิจัยที่ต่อเนื่อง ดังนั้นการเลี้ยงผึ้งพันธุ์เพื่อการอุตสาหกรรมได้กระทำอย่างจริงจังขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2520 ปัจจุบันการเลี้ยงและการขยายพันธุ์ผึ้งพันธุ์มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางภาคเหนือของประเทศ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย และจังหวัดอื่น ๆ ใกล้เคียง ตามรายงานของ ศิงอยู่สูง (2526) เฉพาะผู้เลี้ยงผึ้งในจังหวัดเชียงใหม่มีผู้ประกอบการเลี้ยงผึ้งไม่ต่ำกว่า 500 ราย มีจำนวนรังผึ้งรวมกันถึง 25,000 รัง บัณฑิตประการหนึ่งที่ทำให้การเลี้ยงผึ้งในภาคเหนือมีความเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วคือ เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยพืชอาหารของผึ้งนานาชนิด พืชอาหารสำคัญที่เมื่อน้ำผึ้ง เข้าไปเลี้ยงแล้วสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตน้ำผึ้งได้เช่น ลำไย (*Euphoria longana* Lamk.) ลิ้นสี (*Litchi chinensis* Sonn.) และล่าบเลือ (*Chromolaena odorata* (L.) K & R.) ผู้เลี้ยงผึ้งสามารถเพิ่มทุนรายได้จากการขายผลผลิตต่าง ๆ ที่ได้จากการเลี้ยงผึ้ง ได้แก่ น้ำผึ้ง ไขผึ้ง ไรย์ล เยลลี เกลร์จากรังผึ้งรวมทั้งจากการขายผึ้งและอุปกรณ์ นอกจากนี้ผึ้งยังช่วยผสมเกสรและพืชพรรณนา ๆ ชนิด ซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มผลผลิตของพืชผลทางเศรษฐกิจคิดเป็นมูลค่าจำนวนมากด้วยเหตุผลดังกล่าวได้มีผู้พยายามนำผึ้งพันธุ์ไปทดลองเลี้ยงตามภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศอีกหลายแห่ง (อัทรธนกุล, 2526)

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่เมื่อพิจารณาตามสภาพพื้นที่และการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ แล้ว มีแนวโน้มที่จะเป็นสถานที่ที่สามารถเลี้ยงและขยายพันธุ์ผึ้งได้ เช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในทางภาคเหนือ เนื่องจากมีการปลูกพืช ผลไม้หลายชนิดที่น่าจะเป็นพืชอาหารที่ดีของผึ้ง เมื่อน้ำผึ้ง เข้าไปทดลองเลี้ยงแล้วน่าจะให้ผลผลิตน้ำผึ้งได้เช่น เงาะ (*Nepelium lapaceum* Linn.), ทูเรียน (*Durio zibethinus* Linn.), มะพร้าว (*Cocos nucifera* Linn.) และพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่มีการปลูกเป็นจำนวนมากคือ ยางหรือยางพารา (*Hevea brasiliensis* Muell. Arg.)

ยาง มีการปลูกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอันดับสองรองจากภาคใต้ โดยจังหวัด
 สันทรบุรี เป็นจังหวัดที่มีการปลูกยางมากที่สุดของภูมิภาค คิดเป็นพื้นที่กว่า 336,200 ไร่ (สถิติ
 พ.ศ. 2522) (वलुวत्त, 2525) เป็นพืชที่มีต่อมน้ำหวานอยู่ภายนอกดอก (extrafloral
 nectaries) ตำแหน่งต่อมน้ำหวานอยู่บริเวณจุดรวมของใบประกอบที่เป็นแบบ trifoliolate
 มีต่อมน้ำหวานซึ่งเป็นต่อมขนาดใหญ่ประมาณ 3 ต่อม หลังน้ำหวานในระยะที่ใบกำลังเจริญเติบโต
 เกือบสมบูรณ์ หลังจากที่มีการผลัดใบในลุ่มยางขนาดใหญ่จะมีน้ำหวานหลังออกมาเป็นจำนวนมาก
 ซึ่งผึ้งน่าจะสามารถนำน้ำหวานเหล่านี้ไปทำเป็นน้ำผึ้งได้ ดอกยางเป็นดอกช่อแบบ
 panicle ผลิตดอกเพศผู้และเพศเมียบนช่อดอกเดียวกัน ซึ่งตามปกติอาศัยแมลงช่วยในการผสมพันธุ์
 ในแต่ละช่อดอกดอกเพศผู้ที่บานมีละออง เกสร เป็นจำนวนมาก (ดวงพัตรา และคณะ, 2525)
 ซึ่งผึ้งน่าจะสามารถเก็บเกสร เหล่านี้ได้เป็นอาหารได้

การศึกษาศักยภาพของการอยู่รอดและผลผลิตน้ำผึ้งของผึ้งพันธุ์ เมื่อนำเข้าไปเลี้ยงใน
 ลุ่มยางนี้ เป็นการแสวงหาพืชอาหารชนิดใหม่สำหรับการเลี้ยงผึ้งในประเทศไทย และเพื่อหาข้อมูล
 ที่จะเป็นประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเลี้ยงผึ้งให้แพร่หลายออกมาสู่ภูมิภาคนี้
 โดยมีขอบเขตของการวิจัย 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อผึ้งและการเลี้ยงผึ้ง เช่น ชนิดของพืชอาหาร
 ต่าง ๆ ที่พบในลุ่มยางและบริเวณใกล้เคียง
2. ระยะเวลาที่ใบยางมีน้ำหวาน และระยะเวลาที่ผึ้งสะสมน้ำหวานได้เมื่อเลี้ยงใน
 ลุ่มยาง
3. ความเข้มข้นของน้ำหวานที่ผลิตจากต่อมน้ำหวานของใบยาง
4. ปริมาณน้ำผึ้งที่ผึ้งนำมาเก็บสะสมไว้ในรัง ในช่วงเวลาที่ใบยางให้น้ำหวาน
5. ความเข้มข้นของน้ำผึ้งที่ได้จากการเลี้ยงผึ้งในลุ่มยาง
6. ศัตรูของผึ้ง และการป้องกันกำจัดศัตรูสำคัญบางชนิด

เนื่องจากในปัจจุบันการเลี้ยงผึ้งกำลังเป็นที่สนใจของประชาชน ได้มีการรณรงค์และ
 อบรมการเลี้ยงผึ้งขึ้นในลุ่มยางต่าง ๆ มีการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้งแก่เกษตรกรโดยหน่วยงานของ
 กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฉะนั้นการศึกษาเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการ
 เลี้ยงผึ้งในประเทศไทยจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ที่เกี่ยวกับพืชอาหารชนิดต่าง ๆ
 ที่สามารถนำผึ้งเข้าไปเลี้ยงและให้ผลผลิตได้ การวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นอันหนึ่งประ-
 กอบการส่งเสริม และเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการเลี้ยงผึ้งในภูมิภาคนี้ต่อไป